

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II, ŽITNÁ UL. Č. 4b. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 Kč I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO 4 Kč.

ROČNÍK XIII.

V PRAZE, V BŘEZNU 1931.

ČÍSLO 3.

Dr. Heintz:

(Dokončení.)

Dohoda o rozdělení svěřenského majetku mezi držitele a čekatele nepodléhá ani poplatkům převodním, ani dani z obohacení.

Neprávem má také žalovaný úřad zato, že dohodu takovou nelze se stanoviska poplatkového posuzovati jako ujednání o rozdělení společného vlastnictví již proto, že prý tu chybí jakékoliv vodítko, aby mohlo býti posouzeno, zda ta která z oprávněných osob dostala jen to, co jí patřilo. Jak již uvedeno, přenechává zákon číslo 179/1924 Sb. z. a n. upravení poměrů uvolněného svěřenského jmění zásadně dohodě oprávněných příslušníků rodiny (držitele a čekatelů) a jest v dohodě těchto osob spatřovati jednak principiální určení kvotielních podílů, jimiž jednotliví účastníci participují jako spoluvlastníci na uvolněném svěřenském majetku a jednak ujednání, jakým způsobem mají býti tyto jejich kvotielní podíly fysicky realizovány. Proto ony majetkové součástky, resp. majetková práva (práva užívací, práva na důchod), jež se podle dohody stanou výhradním neobmezeným vlastnictvím té které jednotlivé osoby z oprávněných členů dotyčné rodiny, jsou současně také vyjádřením onoho kvotielního podílu, kterým tento jednotlivec (jako spoluvlastník dle zákona číslo 179/1924 Sb. z. a n.) na uvolněném svěřenském majetku participoval.

Podle toho v případě dohody ve smyslu § 2 zák. číslo 179/1924 Sb. z. a n. nejde o převody majetkové (majetkových práv) ani s dosavadního držitele na jednotlivé čekatele, ani s jednotlivých čekatelů na držitele, nebo na jiné čekatele, nýbrž o určení kvotielních nároků jednotlivých účastníků ke společnému majetku a o vypořádání těchto nároků, při kterém každý jednotlivec, nabývá určitého objektu majetkového, nabývá právě to, co mu podle tohoto současného dohodnutí o jeho kvotielním podílu náleželo. Taková dělba společného majetku však podle ustanovení § 8 zák. z 18. června 1901 č. 74 ř. z. odst. 1. (ponechaného zákonem ze dne 7. ledna 1920 číslo 31. Sb. z. a n. v platnosti), není vůbec předmětem poplatků převodních.

V případech, jež jsou zde předmětem sporu, spatřuje žalovaný úřad podle obsahu naříkaných rozhodnutí v předmětné dohodě dvojí převody:

a) převod jedné fysické částky (přibližně polovice) uvolněného svěřenského jmění s dosavadního držitele

fideikomisu na prvního čekatele a podrobuje převod ten poplatkům jako bezúplatné nabytí odbytného za budoucí dědické právo prvního čekatele;

b) převod majetku s dosavadního držitele na jeho děti resp. převod majetku prvnímu čekateli přiděleného, s tohoto prvního čekatele na jeho děti a podrobuje tyto převody poplatkům (dani darovací a poplatkům nemovitostním) jakožto bezúplatné, resp. částečně bezúplatné převody s otců na děti, podotýkáje, že »tyto odstupy dlužno podrobiti poplatku dle všeobecných předpisů poplatkových«.

Z toho vidno, že úřad na předmětnou dohodu pohlíží jakožto na dohodu ve smyslu § 2 zákona č. 179/1924 Sb. z. a n. ovšem také dle názoru úřadu poplatnou, jen pokud jde o ujednání mezi držitelem fideikomisu a prvním čekatelem, kdežto v přířknutí určitých majetkových objektů dětem držitelovým, resp. dětem prvního čekatele vidí samostatná právní jednání, uzavřená vždy mezi dotyčným otcem a jeho dětmi, od dohody dle § 2 zák. čís. 179/1924 Sb. z. a n. odlišná.

Po této stránce dlužno především uvážiti, že zákon číslo 179/1924 Sb. z. a n. zásadně ruší vázanost svěřenského jmění jakožto jmění určeného k tomu, aby neztenčené přecházelo vždy na určitého příslušníka dotyčné rodiny a intencí jeho jest, aby jmění to stalo se individuálním majetkem jednotlivých oprávněných členů rodiny tak, aby každý jednotlivec mohl svým podílem volně disponovati. Jinak ale přenechává dohodě účastníků, jakým způsobem mají býti vzájemná práva jednotlivých členů rodiny upravena. Za účastníky této dohody označuje zákon držitele svěřenství, čekatele a opatrovníka potomstva, dokládaje, že čekatelé jsou ti, kdož jsou povoláni k posloupnosti ve svěřenství podle zřizovací listiny a jsou již na živu, neb alespoň pokládáni za narozené dle § 22 obec. obč. zák. a že se při tom nehledí k obmezením zřizovacích listin, která se příčí právnímu řádu, nastalému po 28. říjnu 1918 zrušením šlechtictví. Jsou tedy povolány příslušníky rodiny, kteří se mají o upravení poměrů uvolněného svěřenského jmění dohodnouti, všichni oprávnění čekatelé, a proto každá dohoda, podle které se určité součástky svěřenského jmění nebo iistá práva majetková příkazují těm kterým příslušníkům dotyčné rodiny, je dohodou ve smyslu § 2 zák. číslo 179/1924 Sb. z. a n. a nikoliv jen ono ujednání, kterým se upravují snoulvlastnické nároky držitele a nejbližších tří čekatelů (resp. v případě, že svěřenství jest uprázdňeno, povolaneého nástupce a nejbližších dvou čekatelů), jak by snad mohlo býti usuzováno z toho, že

podle § 2 odst. 2. cit. zákona k dohodě postačí, souhlasí-li tyto osoby. Tím zákon chce jen umožnit upravení poměrů uvolněného svěřenského jmění v těch případech, kde by docílení souhlasu vzdálenějších čekatelů nebylo možné; přesto však ujednání, kterým se vyřizují spoluvlastnické nároky všech oprávněných příslušníků rodiny, je dohodou ve smyslu § 2 cit. zák., byť i se stalo tak jen dohodou mezi oněmi členy, jichž souhlasu je k platnosti dohody nezbytně zapotřebí. To plyne i z toho, že zákon sám omezuje počet oprávněných příslušníků rodiny jen pro případy dle § 3—5, když nedojde k dohodě ve stanovené zákonné lhůtě, kde pak se respektují jen práva držitele a prvního čekatele, kdežto nároky všech dalších čekatelů zanikají bez náhrady.

Dohodu uzavřenou mezi držitelem a čekatelem nutno ovšem posuzovati podle celého jejího obsahu a výsledku dohodou tou založeného, jak byl všemi účastníky zamýšlen, aby bylo vyhověno účelu zákona číslo 179/1924 Sb. z. a n.; jest tedy nabytí individuálních vlastnických práv každého jednotlivého z oprávněných čekatelů, jehož se podle této dohody dostává přímým nabytím na základě smlouvy o rozdělení společného majetku mezi spoluvlastníky bez rozdílu, zda snad podle znění smlouvy (dohody) byla při tom za účelem snadnějšího určení a vypořádání nároků jednotlivých vzdálenějších čekatelů podstata nejdříve dělena podle počtu čekatelů nejbližších a pod. Jestliže tedy, jak v případech, jež jsou ve sporu, byla podle znění smlouvy podstata fideikomisu nejdříve dělena na dvě části (přibližně polovice) a tyto části označeny jako podíly jednak držitele, jednak prvního čekatele, ihned však týmž právním jednáním zase částky tyto rozděleny mezi rodinné členy jednak držitele jednak prvního čekatele, dlužno při posuzování poplatnosti smlouvy té přihlížeti ke konečnému efektu, jak tím byla vypořádána práva jednotlivých oprávněných členů rodiny (držitele a čekatelů) jakožto spoluvlastníků uvolněné podstaty, neboť ve všech případech jde u oprávněných čekatelů o nabytí z dohody. Jen v takovém případě, kdyby podle tohoto ujednání nabytí individuálních vlastnických práv k některým součástkám svěřenského jmění osoba, kterou nelze uznati za oprávněného čekatele, pak by toto nabytí ovšem nebylo nabytím z dohody mezi držitelem a oprávněnými čekatelem jakožto z dohody o rozdělení spoluvlastnictví, když osobě té spoluvlastnické právo k uvolněnému fideikomisnímu jmění nepříslušelo, nýbrž šlo by tu o nabytí ze zvláštního samostatného právního jednání mezi tou osobou a oním oprávněným příslušníkem rodiny (držitelem nebo čekatelem), z jehož vůle dotyčná majetková práva na tuto osobu (neoprávněného příslušníka rodiny) přešla. Toto nabytí pak nejsou nabytím ze smlouvy o rozdělení spoluvlastnictví, musí býti co do poplatkové povinnosti posuzováno samostatně podle povahy právního jednání mezi touto nabývajícím osobou a oním oprávněným příslušníkem rodiny, jehož projevu vůle k nabytí tomu bylo zapotřebí.

Posuzuje-li se podle těchto zásad dohoda, o kterou zde jde v případech, jež jsou na sporu, dochází se k těmto závěrům:

a) nabytí individuálních vlastnických práv k jednotlivým součástkám uvolněného svěřenského jmění, po případě práv dohodou tou vůbec vyhrazených prvnímu čekateli, nepodléhá vůbec převodním poplatkům jakožto nabytí z dohody o rozdělení společného vlastnictví podle § 8 zákona z 18. června 1901 číslo 74. ř. z.; jestliže

tedy žalovaný úřad naříkaným rozhodnutím uložil tomtu stěžovateli daň z obohacení a poplatek nemovitostní, odporuje naříkané rozhodnutí zákonu a bylo je proto zrušiti podle § 7 zákona o správním soudě.

b) Nabytí individuálních vlastnických práv k jednotlivým objektům uvolněného svěřenství na straně dětí dosavadního držitele, resp. na straně dětí prvního čekatele, dlužno uznati za nabytí z dohody o rozdělení spoluvlastnictví, nepodléhající převodním poplatkům ve smyslu § 8 zák. č. 74/1901 ř. z. potud, pokud práva ta nabývají oprávněnými čekatelem; pokud snad však práva ta nabývají takoví příslušníci rodiny, kteří nebyli oprávněnými čekatelem (podle právního stavu, platného v době uzavření dohody), sluší tato nabytí posuzovati podle všeobecných předpisů poplatkových, jako nabytí na základě soukromoprávního jednání o převodech majetkových, jež byla založena projevem vůle těchto nabyvatelů a oněch osob, s jejichž svolením nabytí ta byla založena. Pro posuzování to může býti rozhodnou jediné okolnost, zdali dotyční nabyvatelé skutečně byli či nebyli oprávněnými čekatelem; nerozhodným zůstává, zda všichni tito nabyvatelé byli přítomni při uzavírání zmíněné dohody a že celá úprava těchto poměrů se stala současně a v souvislosti.

Jestliže pak jednotliví nabyvatelé, které nelze uznati za oprávněné čekatele, nabyli svých individuálních vlastnických práv a jednotlivým objektům majetkovým bez úplaty po případě bez úplné úplaty, dlužno pak ovšem tato nabytí zpoplatniti jako bezúplatné resp. částečně bezúplatné převody majetkové, poněvadž osvobození od převodních poplatků podle § 8 zák. č. 74/1901 ř. z. na ně vztahovati nelze.

Žalovaný úřad potvrdil předpisy poplatků převodních (daně z obohacení a poplatků nemovitostních) z nabytí individuálních vlastnických práv k jednotlivým objektům svěřenského jmění na straně všech dětí dosavadního držitele, resp. všech dětí prvního čekatele, aniž by se při tom zabýval prejudiciální otázkou, pro eventuelní poplatnost těchto nabytí rozhodnou, zdali tito nabyvatelé vůbec, zda všichni či jen někteří z nich, byli či nebyli oprávněnými čekatelem, ačkoliv ve správním řízení bylo uplatňováno, jednak že tu vůbec jde jen o dohodu mezi držitelem a čekatelem ve smyslu § 2 zák. č. 179/1924, jednak výslovně zdůrazněno, že mužští členové z těchto nabyvatelů nabyli těchto práv jako čekatelé, v čemž dlužno spatřovati námitku, že nemohou býti ani solidárně zavázáni za eventuelní poplatky, které by snad vypadaly z toho, čeho nabyly jejich sestry. Poněvadž pak správní spisy neposkytují žádného bezpečného podkladu pro posouzení této otázky, ani pokud jde o čekatelská práva mužských příslušníků rodiny dosavadního držitele, resp. mužského příslušníka rodiny prvního čekatele, ani pokud jde o případná snad čekatelská práva ženských členů těchto rodin — není skutková podstata pro rozsouzení věci dostatečně zjištěna, takže postup žalovaného úřadu zakládá podstatnou vadu řízení. Vada ta zaviněna byla tím, že úřad vycházel z názoru, že zde vůbec nemůže jíti o dohodu ve smyslu § 2 zák. č. 179/1924 Sb. z. a n., nýbrž že zde vesměs může jíti jen o další převody jmění jednak s držitele na jeho děti, jednak s prvního čekatele na jeho děti, kterýžto názor však, jak shora dovozeno, je právně mylný. Pro tento mylný právní názor bylo také naříkané rozhodnutí, jimiž byly v zásadě potvrzeny

předpisy převodních poplatků, dětem držitele a prvního čekatele, zrušiti podle § 7 zákona o správním soudu, aniž by se soud mohl zabývatí otázkou, zdali, resp. pokud předpisy ty z á s a d n ě jsou snad proti jednotlivým nabyvatelům oprávněny vzhledem k tomu, jestli jim příslušelo či nepřislušelo právo čekatelské.

Vládní návrh zákona o řízení nesporném.

Ministr spravedlnosti předložil senátu Národního shromáždění pod číslem tisku 254 z roku 1930 návrh zákona o nesporném řízení a sice o části všeobecné.

Bude-li přijat tento návrh, docílí se unifikace nesporného řízení platného pro celou republiku. Pro země historické platí dosud císařský patent z 9. srpna 1854 číslo 208 ř. z., avšak v zemích Slovenské a Podkarpatské není zákona, který by toto řízení upravoval tak, jako uvedený císařský patent. Řada zvláštních zákonů upravuje řízení ve věcech nesporných. Ani v historických zemích neplatí ovšem zásady obsažené v citovaném císařském patentu pro každé řízení v záležitostech nesporných, poněvadž některé druhy tohoto řízení jsou upraveny zvláštními zákony. Také vládní návrh ponechává v platnosti předpisy obsažené ve zvláštních zákonech pro určité druhy tohoto řízení. Vládní návrh upravuje předpisy, které jsou obsaženy v §§ 1. až 19. císařského patentu. Rozvržen jest na části tři. V první části upravuje rozsah působnosti zákona, v části druhé pojednává o podmínkách nesporného řízení, o účastnících, zmocněncích a tlumočnících, v oddělení druhém části druhé jedná o nákladech nesporného řízení a právu chudých, v oddělení třetím o styku účastníků se soudem, v oddělení čtvrtém o řízení v první stolici, v oddělení pátém o opravných prostředcích, v oddělení šestém o výkonu usnesení a v oddělení sedmém o spisech. Oddělení osmé jedná o použití trestů a peněžitých pokut a v části třetí jsou obsažena závěrečná ustanovení.

Z tohoto stručného přehledu jest patrné, že vládní návrh obsahující celkem 60 §§ řeší veškeré otázky spadající do všeobecné části nesporného řízení. Mnohé z těchto otázek v dosavadním císařském patentu upraveny nebyly a musily býti řešeny v praxi podle zásad všeobecných a s použitím analogie předpisů jiných.

Poukazujeme dále na přesné rozlišování pojmu »strana« a »účastník«. Císařský patent, dosud platný, užívá promiscue označení »účastník« a »strana«. Návrh však důsledně a theoreticky jediňe správně užívá označení pro nesporné řízení »účastník«. Účastníkem nesporného řízení je ten, kdo může býti rozhodnutím soudu ve svých právech přímo dotčen nebo kdo uplatňuje právní zájem, aby soud učinil nějaké rozhodnutí. (§ 6. návrhu).

Je patrné, že jak v této věci tak i v otázkách jiných, vládním návrhem řešených, měl na tuto zákonodárnou práci pronikavý vliv vynikající náš právník profesor Dr. Emil Ott svým spisem »Geschichte und Grundlehren des österreichischen Rechtsfürsorgeverfahrens«. Týž na straně 76. a 77. vysvětluje rozdíl mezi »účastníky« v řízení nesporném a »stranami« v řízení sporném. V řízení sporném je nutno, aby byly dva právní podmínky s kolidujícími právními zájmy, v řízení nesporném vystupuje často pouze jediný účastník a je-li i více právních subjektů na určité právní záležitosti zúčastněných, mohou býti a pravidelně bývají jejich zájmy v harmonii.

Řízení samo je podmíněno předchozím návrhem »účastníka«, případně zahajuje se z moci úřední (§ 1.). Důsledkem této zásady jest vhodně upravená otázka nákladu řízení, jež idou na vrub účastníka, v jehož zájmu bylo řízení provedeno. V ostatních případech, kde řízení zahajuje se z moci úřední, budtež náklady, pokud musí býti zapraveny předem a nejde o osobní útraty, založeny státem (§ 11.).

Skončilo-li řízení bezvýsledně zůstávají náklady k tíži státu, jinak idou na vrub účastníků (§ 11.). Více zavázaných jest povinno hraditi náklad rukou společnou a nerozdílnou. Soud však může na návrh uložití účastníku, aby nahradil zcela nebo z části náklady řízení, které způsobil jinému účastníku zřejmě bezdůvodně nebo hrubým zaviněním a to i náklady právního zastoupení. Rovněž tak lze zákonným zástupcům, advokátům a jiným zmocněncům z moci úřední nebo k návrhu uložití náhradu nákladů, které způsobili svým hrubým zaviněním. To platí zejména o nákladech způsobených zbytečnou rozvláčností ve spisech nebo tím, že do spisů pojaty jsou údaje k věci nepatřící. (§ 11. odst. 6.). S tím souvisí ustanovení § 15. podle něhož může soud uložití pořádkový trest podle ustanovení zákona o řízení sporném a to nejen osobám, které ve svých podáních uráží soud, účastníky, zmocněnce, svědky, osoby převzvedné nebo znalce, nýbrž i právnímu zástupci, který podobné podání podepsal.

Řízení zahajuje soud na návrh nebo z moci úřední, (§ 16). Soud jest povinen účastníku právním zástupcem nezastoupenému vyjítí co nejvíce vstříc poučením a návodem, nesprávné podání nemá býti vraceno, nýbrž dána příležitost k doplnění a opravení. Rovněž má býti dbáno toho, aby účastníkům nebyla způsobena škoda pochybovačností a úzkostlivostí. (§ 17).

Řízení je neveřejné, účastníci mohou si přibrati nejvýše dvě osoby jako důvěrníky, ale osoby, které jsou známé soudu jako pokoutníci, nemohou býti přibrány za důvěrníky, (§ 22.). Vše, čeho třeba, jest soud povinen vyšetřiti z moci úřední (§ 23.) a není obmezen na skutečnosti tvrzené účastníky. Z této zásady plyne, že jako následek nedostavení se účastníka k jednání nelze ustanoviti, že budou pokládány určité skutečnosti za pravdivé (§ 26.).

Dosavad platné nesporné řízení nemělo ustanovení o tom, že by bylo lze účastníky vyslechnouti pod přísahou a byl proto nepřisežný výsledek účastníků jediným a hlavním prostředkem k vypátrání pravdy. (§ 2. odst. 5. císařského patentu, viz Ott strana 187). Podle návrhu zásadou je, že svědci a znalci jsou vyslýcháni soudem zpravidla nepřisežně, soud však jest oprávněn vyslechnouti je přisežně, uzná-li to za nutné, aby zjištěna byla pravda (§ 28. odst. 1.). Přisežný výsledek účastníků je přípustný jen tehdy, nemůže-li soud jinými průvodními prostředky zjednati si spolehlivý základ pro své rozhodnutí. (§ 28. odst. 4). Při svém rozhodnutí oceňuje soud výsledky provedených důkazů podle volného uvážení. Soud však má dbáti toho, aby rozhodnutí jeho odpovídalo v mezích zákona i oprávněným zájmům účastníků. Soud jest povinen poučiti strany nezastoupené právním zástupcem o opravných prostředcích a lhůtách. Poučení ústní musí býti zapsáno do protokolu a v písemném musí býti poято o vyhotovení usnesení. Nestane-li se tak, nemůže usnesení nabyti účinnosti. Proti účastníku, jenž o daném opravném prostředku poučen nebyl před uplynutím 90 dnů ode dne doručení usnesení.